PROBLEME ACTUALE ALE AUTORITĂȚII JUDECĂTOREŞTI ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Andrei NEGRU,
doctor în drept, conferențiar universitar

Rolul dreptului în societatea contemporană se manifestă ca unul vital. O caracteristică de o deosebită importanță a calității şi eficienței fenomenului juridic este justiția. La etapa contemporană anume de eficiența şi calitatea acesteia depinde, în mare măsură, dinamica procesului de dezvoltare juridică a vieții sociostatale. În condițiile actuale ale Republicii Moldova, dimensiunea organizațională şi funcțională a autorității judecătoreşti obține o importanță crucială atât în procesul de afirmare a statalității democratice, cât şi în cel de integrare europeană. În informația destinată de a capta atenția cititorului, urmărim scopul identificării acelor „imperfecțiuni legislative" în domeniul reglementării organizaționale şi funcționale a autorității judecătoreşti în Republica Moldova ce au devenit destul de vizibile pe parcursul întregii perioade de existență a statului nostru. Problemele actuale generate de menționatele „imperfecțiuni legislative" nu sunt şi nu trebuie prezentate în totalitatea lor drept un rezultat al unei administrări „ineficiente" a guvernărilor precedente; o asemenea afirmație nu ar contribui la înlăturarea constructivă a lor şi nici nu ar corespunde realității obiective. Reformele legislative în sfera autorității judecătoreşti din Republica Moldova sunt vitale în condițiile perspectivei de dezvoltare a statului nostru.

Domeniile de reformare a autorității judecătoreşti s-au conturat încă începând cu primii paşi de dezvoltare statală a Republicii Moldova. Importanța, necesitatea şi actualitatea multora dintre reformele solicitate s-au evidențiat, însă, anume în prezent, când Republica Moldova este încercată de o criză politică, poate cea mai puternică din propria sa istorie. Atât angajarea politică, abuzurile justiției, imperfecțiunea selectării candidaților la funcțiile de judecători şi procurori, pregătirea profesională ineficientă a cadrelor din sfera justiției, calitatea joasă şi ineficiența actului de justiție, corupția în toate aceste domenii, cât şi **activitatea de cea mai redusă eficiență a actualei componențe a Consiliului Superior al Magistraturii comparativ cu întreaga perioadă de existență a acestei autorități** – toate cele enumerate constituie numai reflectarea unora dintre problemele legislative ce urmează a fi soluționate în regim de urgență.

Conştientizând efectele crizei economico-financiare internaționale asupra realității Republicii Moldova, unele din aceste reforme legislative solicitate urmează a fi efectuate treptat, dar, totuşi, în termene foarte reduse, în scopul evitării unor situații similare în viitor şi diminuării continue a valorii autorității judecătoreşti în condițiile de democratizare a societății. Mai mult ca atât, reformele în sfera autorității judecătoreşti ar avea drept scop protejarea funcționarilor din domeniu contra situațiilor de angajare politică în viitor. Reformele legislative solicitate sunt la fel orientate şi la instituirea unui sistem de garanții pentru protecția atât a opoziției parlamentare, cât şi a celei ce nu este reprezentată în legislativ.

Modificările legislative necesare în domeniul autorității judecătoreşti au, inițial, un caracter organizațional. Acestea vor afecta actele normative, în special modificări ale acestora, efectuate de guvernarea precedentă pe ultima sută de metri, preponderent în domeniul organizațional. Vorbim despre Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii, nr.947-XIII din 19.07.1996[1], Legea privind Institutul Național al Justiției, nr.152-XVI din 08.06.2006[2], Legea cu privire la statutul judecătorului, nr.544-XIII din 20.07.1995[3], Legea cu privire la Procuratură, nr.294-XVI din 25.12.2008[4], Legea privind organizarea judecătorească, nr.514-XIII din 06.07.1995[5], Legea cu privire la colegiul de calificare şi atestarea judecătorilor, nr.949-XIII din 19.07.1996[6], precum şi despre alte acte normative, cu diferită forță juridică, ce reglementează relații sociale din sfera organizării şi funcționării autorității judecătoreşti. Transformările necesare în domeniu sunt orientate spre ridicarea eficienței şi calității actului de justiție, fapt ce nu poate fi realizat, la rândul său, fără o garantare reală a principiilor independenței, inamovibilității şi imparțialității judecătorului. Modificările legislative efectuate în ultimii ani au fost orientate spre ocolirea acestor principii, o atenție deosebită în ultimul timp acordându-se anume principiului inamovibilității. Practic, toate noile reglementări au fost orientate spre „dizolvarea" acestuia într-o totalitate de dispoziții normative, la prima vedere nevinovate, ce posedă un scop nobil de precizare şi armonizare a legislației. Ne amintim despre tentativele de socializare a publicului larg cu ideea „restrângerii" principiului inamovibilității judecătorului, prin reglementarea normativ-legală a competenței Procurorului General de a intenta dosare penale împotriva judecătorilor fără acordul Consiliului Superior al Magistraturii. Ideea a fost realizată, ulterior, printr-o altă modalitate – cea de modificare a actelor normative menționate anterior. Este evidentă legătura dintre principiile inamovibilității, imparțialității şi independenței judecătorului (sigur, este necesar a se vorbi despre apartenența acestor principii corpului magistraților – adică, şi procurorilor), deoarece nici unul

dintre acestea nu se pot realiza în lipsa celorlalte sau măcar a unuia. Principiile enumerate sunt determinatorii pentru organizarea şi activitatea tuturor domeniilor din sfera realizării justiției. Sarcina justiției de a fi independentă, imparțială şi inamovibilă urmează a se realiza şi în procesul de apreciere a gradului de vinovăție a diferiților funcționari acuzați de ilegalități comise în contextul alegerilor ordinare şi anticipate desfăşurate în statul nostru. Oare societatea va fi sigură de imparțialitatea judecătorilor, dacă nu sunt reflectate suficient în legislația națională principiile inamovibilității şi independenței judecătorilor?

În prezent, în opinia noastră, este necesară o revizuire a tuturor actelor normative menționate, în scopul reinstaurării valorii adevărate a principiului inamovibilității judecătorului şi independenței autorității judecătoreşti în ansamblu. Modificările legislative solicitate urmăresc următoarele scopuri:

1) selectarea şi pregătirea candidaților la funcțiile de judecător şi procuror prin intermediul unor metode transparente ce ar promova libera concurență a candidaților în domeniu, evidențiind drept criteriu fundamental cunoştințele şi calitățile morale;

2) eficientizarea activității Consiliului Superior al Magistraturii în domeniul autoadministrării judecătoreşti;

3) identificarea organizațională a Procuraturii, în scopul obținerii unei independențe funcționale a acesteia, în conformitate cu prevederile Constituției;

4) stabilirea oportunității existenței unor instanțe judecătoreşti specializate;

5) accentuarea atenției asupra calității actului de justiție în perspectiva reducerii volumului de lucru al judecătorului;

6) elaborarea unui sistem obiectiv şi eficient de control din partea Consiliului Superior al Magistraturii şi examinarea plângerilor adresate prin implementarea Inspecției judiciare în calitate de organ executiv de control, stabilirea competenței exacte a acesteia şi, în special, prin modul de selectare a candidaților, cerințele înaintate urmând a fi mai drastice în coraport cu cerințele inițiale profesionale ale candidaților la funcția de judecător;

7) elaborarea unui mecanism transparent de selectare a candidaților la funcțiile de judecător şi de procuror, precum şi a unui mecanism transparent de promovare a judecătorilor şi procurorilor;

8) acordarea statutului de magistrat judecătorilor şi procurorilor;

9) determinarea noțiunii terminologice de „carieră juridică" şi stabilirea exactă a etapelor de pregătire, atât din punct de vedere teoretic, cât şi practic;

10) formarea unui sistem transparent şi unic de selectare a candidaților la funcțiile de judecător şi de procuror;

11) stabilirea unor condiții transparente de pregătire inițială şi continuă a candidaților şi a judecătorilor şi procurorilor, ce s-ar manifesta prin acordarea unui concediu plătit, în condiții strict determinate, prin publicarea unui număr mai mare de subiecte exacte ce sunt selectate la momentul începerii procesului de evaluare, prin efectuarea evaluării în formă scrisă sau prin înregistrarea video, pentru a face posibilă contestarea rezultatelor şi a obiectivității comisiei de atestare.

Modificările legislative solicitate, orientate spre ameliorarea situației în sfera autorității judecătoreşti naționale, nu sunt destinate pentru publicul larg, ele nu vor avea un efect imediat în societate ce ar ridica popularitatea unui partid sau a unei coaliții. Aceste modificări vor avea un efect imediat pentru specialiştii inițiați în sfera juridicului şi vor evidenția explicit calea de dezvoltare pe viitor a Republicii Moldova, vor contribui la distrugerea „clanurilor" din sfera autorității judecătoreşti existente la toate punctele principale din domeniu. Vor înțelege, probabil, înşişi judecătorii, pentru care la etapa actuală nu este primordial nici chiar faptul creşterii salariilor, ci mai degrabă **micşorarea volumului de muncă**, care reprezintă, în sine, cea mai eficientă măsură de perfecționare a calității şi eficienței actului de justiție.

Toate aceste modificări nu prezintă ceva absolut novator, ele fiind reflectate în Carta europeană privind statutul judecătorilor[7] drept condiții cu caracter de recomandare față de autoritatățile judecătoreşti din statele europene. În pofida faptului că respectivele condiții sunt bine cunoscute de membrii Consiliului Superior al Magistraturii din Republica Moldova, ele sunt ignorate până în prezent. Totuşi, în opinia noastră, respectarea acestei Carte reprezintă o condiție inerentă pentru valorificarea şi sporirea încrederii societății în justiție.

Note:

[1] Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii, nr.947-XIII din 19.07.1996 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr.186-188/752; Monitorul Oficial al Republicii Moldova 1996, nr.64/641.

[2] Legea privind Institutul Național al Justiției, nr.152-XVI din 08.06.2006 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, nr.102-105/484.

[3] Legea cu privire la statutul judecătorului, nr.544-XIII din 20.07.1995. Republicată // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.117-119/946; Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1995, nr.59-60/664.

[4] Legea cu privire la Procuratură, nr.294-XVI din 25.12.2008 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.55-56/155.

[5] Legea privind organizarea judecătorească, nr.514-XIII din 06.07.1995 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1995, nr.58/641.

[6] Legea cu privire la colegiul de calificare şi atestarea judecătorilor, nr. 949-XIII din 19.07.1996. Republicată // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr.170-172/693; Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1996, nr.61-62/605.

[7] Carta europeană privind statutul judecătorilor, adoptată la Strasbourg, 8-10 iulie, 1998, www.csm.ro.